

EUROPA: LA NECESSÀRIA UNIÓ FISCAL

Joan Majó

ENGINYER INDUSTRIAL I MEMBRE DEL CONSELL
ASSESSOR DE LA FUNDACIÓ CATALUNYA EUROPA

Fa temps que s'estan fent diagnòstics sobre perquè costa tant que les economies europees (i especialment les de l'Eurozona) puguin superar la crisi, generada al 2007 arran del desballestament del sistema financer. Hi ha opinions diverses, però hi ha un consens molt ampli en identificar errors de disseny de la nova zona monetària, agreujats pel fet que, després de 15 anys, encara no s'hagi completat aquell disseny inicial, ni s'hagin reconsiderat alguns dels seus principis.

Les conseqüències d'aquests errors i retards, com també de les polítiques que la UE ha imposat a alguns països de la zona Euro, han estat molt dures socialment i poc efectives en aconseguir els objectius buscats, ja que el període de funcionament de la nova moneda, en comptes d'impulsar la volguda convergència entre les economies dels països de l'euro, ha tingut efectes contraris respecte de la seva competitivitat relativa, ha provocat un excés d'endeutament en alguns d'ells, i ha acumulat desequilibris comercials i financers entre països.

És cert que, a corre-cuita, s'han posat en marxa instruments per resoldre problemes del sector financer com el MEDE, i s'han creat algunes de les bases d'una futura Unió Bancària, però resta encara molt per fer en l'àrea de construir una sòlida Unió Fiscal que hauria de suposar, entre altres coses, un augment del pressupost comú de l'Eurozona, una harmonització de les polítiques fiscals, un Tresor comú i l'emissió de deute mancomunat.

Som ja molts els que hem arribat a la convicció que una Unió Monetària formada per economies amb nivells inicials molt diferents de desenvolupament, de productivitat i de competitivitat externa només pot ser estable i beneficiosa per a tots els seus membres si es millora la mobilitat laboral, i si s'estableixen mecanismes per a disminuir les divergències. És a dir, mesures per a reduir les diferències i harmonitzar la fiscalitat, però també per compensar els desequilibris interns que generen aquestes divergències. Això és el que pretén l'actual proposta de creació d'una Unió Fiscal.

En aquest article voldria donar algunes opinions, no pas des de la perspectiva d'un expert, sinó des d'un cert sentit comú, una vegada constatat que les posicions inicials dels governs estatals són bastant divergents en com fer-ho, i això no ajuda pas a avançar.

La moneda comunitària no ha tingut l'efecte esperat i, després de 15 anys, encara no s'ha completat el seu disseny inicial.

1. Dins o fora l'Euro: dues velocitats o dos projectes?

Un grup de països, entre ells el Regne Unit, rebutgen tot tipus d'Unió Fiscal, de la mateixa manera que ja no varen voler entrar a la Unió Monetària. És una posició congruent que va portar a allò que fins ara s'ha anomenat "una Europa de dues velocitats". Dic "fins ara" perquè tal denominació pretenia indicar que hi havia un objectiu final comú, però una divergència en la velocitat d'arribar-hi. La situació actual, tal com s'ha posat de manifest amb els preparatius del referèndum sobre la continuïtat o la sortida del Regne Unit, és que hi ha alguns països que volen avançar cap a alguna forma d'unió política supra-estatal, però d'altres que només es volen quedar en una unió comercial. Per tant més que "dues velocitats", sembla que estem parlant de "dos projectes". Un és la Unió Política, la UE; i l'altre el d'un grup d'Estats que constituïrien amb ella una Unió Comercial reforçada, basada en un Tractat interestatal.

Seria molt bo que hi hagués un procés ràpid que aclarís aquesta situació d'uns i altres, i poder aconseguir que l'actual Eurozona es doti de les institucions democràtiques necessàries (Parlament, Govern, pressupost, tresor...) per acabar amb l'actual paradoxa de que l'Eurogrup, que és qui pren una gran part de les decisions polítiques i econòmiques més importants, segueixi sent un òrgan sense cap legitimitat democràtica, ni formalitat institucional. Caldria també deixar molt clar que el fet de pertànyer a l'Eurozona suposa l'acceptació i el compromís de seguir endavant en aquest camí vers una major cohesió política, que ha d'implicar unes progressives cessions de competències des dels Estats cap a les autoritats de la Unió. Compromís que, evidentment, caldrà també exigir als qui sol·licitin, o tinguin ja sol·licitada, l'entrada a l'Eurozona.

2. La Unió Fiscal

Entre els països disposats a avançar cap a un major nivell de cohesió, existeixen lògiques diferències sobre la naturalesa d'aquesta Unió, i sobre el

No s'està parlant d'una Europa de "dues velocitats", sinó d'una de "dos projectes": la Unió Política i la Unió Comercial.

disseny del seu contingut. Val a dir que hi ha una clara divergència d'opinió entre els països del centre i nord d'Europa, encapçalats per Alemanya, i els de la perifèria, especialment els mediterranis.

En benefici de la brevetat, em centro només en dos aspectes, per altra banda molt lligats: l'existència o no de transferències fiscals internes; i el volum del pressupost "federal" de l'Eurozona, o la futura UE.

2.1. Les transferències fiscals

En tota unió monetària en què conviuen territoris amb característiques molt diferents, de recursos naturals, de clima, de desenvolupament econòmic, o de nivells de renda, cal establir uns mecanismes que permetin anar reduint aquestes diferències i alhora millorar la productivitat i la competitivitat de tots ells. És tant una exigència de solidaritat i de redistribució, com un objectiu de millora del creixement econòmic de cada territori, i per tant, del conjunt.

La majoria dels Estats actuals (Espanya n'és un exemple) han seguit aquest model basat en un pressupost important de l'Estat i un sistema fiscal que redistribueix les rendes, tant des d'un punt de vista personal, com territorial. La discussió, tant aquí com a Europa, és quin és el nivell adequat d'aquestes transferències, per evitar que un excés de redistribució, o una inadequada utilització dels recursos per part dels receptors, augmenti la seva demanda de consum però sense cap estímul a augmentar la productivitat. Això convertiria en permanents les diferències de competitivitat i perpetuaria els desequilibris, sense impulsar la convergència buscada.

Aquest temor, raonable degut a algunes experiències amb els actuals fons de cohesió, ha portat a alguns països a defensar una “Unió fiscal sense transferències”. Crec que és una exageració, i per tant un error, ja que no es pot oblidar el doble objectiu de solidaritat i de convergència, ambdós molt difícils d'aconseguir sense transferències.

El que cal és dissenyar uns mecanismes “federal” de transferències que, per una banda, limitin el seu volum per tal de no castigar la capacitat de creixement de les zones més dinàmiques i, per l'altra, assegurin que el destí dels fons està adequadament predeterminat -i monitoritzat- des de la UE, per assolir simultàniament objectius de solidaritat i d'inversió productiva.

2.2. El pressupost federal

La Unió fiscal, però, requereix un pressupost federal. Per tal que es produeixin els resultats volguts, és imprescindible augmentar de forma significativa l'actual volum del pressupost de la UE que, com és sabut, no arriba a l'1% del PIB de la Unió. Per entendre la seva ridícula, cal recordar que el pressupost federal dels EUA representa proporcionalment unes 20 vegades més, i això explica algunes de les evidents incapacitats europees per fer front a la crisi.

Una de les possibles mesures per corregir aquesta situació seria suprimir a tots els Estats l'actual Impost de Societats, i crear un Impost de Societats a nivell europeu. Això, a més d'incrementar notablement els recursos de la Unió, tindria l'efecte de ser una primera mesura “harmonitzadora” que acabaria automàticament amb el greu problema de les diferències de nivells d'imposició, que originen un “dumping fiscal”, provoquen deslocalitzacions d'empreses per aquesta causa, permeten a les empreses multinacionals burlar les normes estatals, i acaben produint una enorme reducció de la recaptació global.

Ja he dit que no em considero un expert en temes fiscals i, per tant, estic convençut que hi poden haver altres mesures més adients o més fàcils de consensuar (impostos “verds”, impostos

El pressupost dels EUA és 20 vegades superior al de la UE, el que explica algunes de les evidents incapacitats europees per fer front a la crisi.

sobre transaccions financeres, etc.). No hi aprofundeixo, però insisteixo que els països membres de l'Eurozona hem de plantejar-nos amb urgència reprendre el camí de construcció de la Unió Fiscal, ja que en cas de no fer passos endavant, potser ens trobarem en la necessitat inevitable de fer-los enrera.

3. Una mirada a prop

Un petit apunt final. Encara que totes aquestes reflexions s'han fet pensant en el futur de la UE, algunes es poden perfectament traslladar a possibles modificacions del sistema de finançament dins de l'Estat Espanyol, tant si aquest conserva un model autonòmic, com si esdevé federal. Resumeixo alguns trets, de forma telegràfica.

Transferències sí o no? Son necessàries, però no poden ser permanents ni poden crear addicció en els receptors.

Amb quina finalitat? Sempre, per augmentar la competitivitat i, en moments de crisi, per mantenir la demanda.

De quin tipus? Sobretot per estimular la inversió productiva i crear ocupació, més que no pas per a realitzar ajuts directes al consum.

Amb quins límits? Mantenint el principi d'ordinalitat, i sense castigar ni posar en perill la competitivitat dels territoris més dinàmics.

Amb quins mecanismes? Amb decisió conjunta dels projectes entre l'Estat i els territoris i coordinació en la seva realització: execució

directa per part dels territoris i control d'execució per part de l'Estat.

És a dir, un model basat en l'eficàcia, la coordinació entre administracions i la participació de tots els actors implicats en un sistema de governança multinivell.

Els països de l'Eurozona hem de reprendre seriosament la construcció de la Unió Fiscal. Si no fem passos endavant, acabarem fent-los enrere.